

РГШБОУД

15-16

МИКОЛА БАЖАН

Д О Р О Г А

БІБЛІОТЕКА ГАЗЕТИ „ПРОЛЕТАР”

Б-Ч КОРОТКИЙ ПАСПОРТ КНИГИ +

Шифр Р2Ш6(2-Чк) 516 Інв. № 26983

Автор Башань, Микола.

Назва Дорога: Вибрани
наезді.

Місце, рік видання [К., 1930].

Кіл-ть стор. 44, [1] с.

-\|- окр. листів

-\|- ілюстрацій

-\|- карт

-\|- схем

Том _____ частина _____ вип. _____

Конволют

22.06.2007,

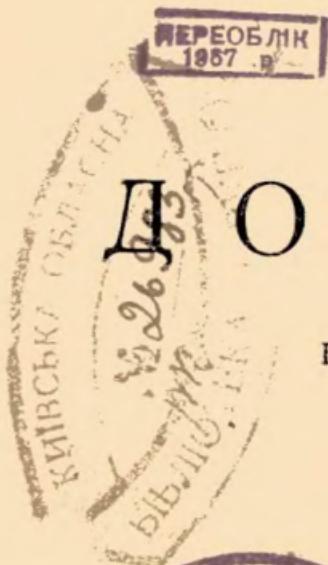
Оленів -

МИКОЛА БАЖАН

НЕРЕОБЛІК
1987 . В.

Д О Р О Г А

ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ

БІБЛІОТЕКА ГАЗЕТИ „ПРОЛЕТАР”

Бібліографічний опис цього видання
відібрано в Літопису Українського
Друкарства „Карп'яковську репресувади”
та інших піділниках Української
Книжкової Типографії.

Київський Окріл № 724

Трест „Київ-Друк.”
Задрук. вул. Леніна, 19
З. 1105-35.200-1930 р.
Арк. 1-2.

ДОРОГА

Ретельно тіні складено в штахети,
І над пустелищем степів,
Як хвіст скаженої комети, —
Огонь рахманих вечорів.

Упали тіні гострі осторонь,
Чіткіш лягли риски гілок,
Перехилились в темну просторінь
Кущі здичавілих зірок.

Іду, й дороги переламані,
Гнуччись, плаzuють із-під ніг.
Так важко на жорстокім камені
Класть лінії твердих доріг.

Так важко на жорстокім камені
Шляхів вирізьблювати грань.
Невже і справді заважка мені
Дорога зустрічей і тиха путь
прощань?

Дорого зустрічей і тиха путь
прощань,
Людська дорого, — просто стелься,
Відбивши на холодних рельсах
Огні ночей і дотики світань!

І кожному іти тобою,
Людська дорого меж і мір,
І тягнуться над головою
Сліди скривавлених сузір.

І знатиму, куди іти,
І терени, що проходитиму.
Людському захвату неситому
Невже не вистача мети?

Не всі серця дадуться хробаку,
Не всі шляхи у круг закуто,
І проросте зелена рута
На жовтому піску.

21. СІЧНЯ 1924. РОКУ

В жалобі
Площі,
Вулиць чавунні вени,
І стягом, як полум'ям,
                вітер полоще,
І слово на прапорі — Ленін.
День
Упав, —
Прапор чорний.
Чорний день.
Чорний стяг.
Марш жалібний, марш мінорний
Пройшов, прогремів по містах.
По селах, містах, по майданах, по
                гонах,
Серце до серця, плече до плеча,
Проходить країна,
Комуна,
Колона, —

Країна Ілліча.
Hi! Він живий,
Він не вмер, він не хорів!
Він тут — у мільйонах облич!
У мільйонах сердець, на мільйонах
прапорів
Проходить землею Ілліч.

Стяг жалібний розгортуй,
Жалоби лет тут!
Вождю країни,
Комуни,
Когорти
Сьогодні останній салют.
Здригнуться і бризнуть антени
гасла
І гаслами світ заллють:
— Леніна
Серце згасло,
Леніну
Останній салют!
Грими ж но, хвилино страшна і
величня,
Всім вікам і народам всім:
21. січня
Без десяти сім.
Мов лезо, мов клич, небеса розітни,
Вересклиця заводів сирено!
Сьогодні кожен робітник
Салютує могилі Леніна.
Піднісши свій стяг жалібний

І зціливши серце своє,
Встає він, і вождь, і водій,
Ленін мільйонний встає!

І потужно гремлять антени:
— Наш Ленін, наш Ленін вмер!
Не вмер мільйонний Ленін —
СРСР.

БОЄЦЬ 17. ПАТРУЛЯ

I

Прапор подертий Три літери: Чон.
Туманом укрився порожній перон.
А прапор метлявся і ляскав об дах,
І рельси дзвеніли на путях.

Гойдався в кімнаті, де Чону наряд,
Махри і гасу жовтий чад.
Дзвеніла в млі рушниця і багнет,
Бо вартовий спочив пікет.
Весь день прослухав зойки куль
Частини Чон сімнадцятий патруль.
Тепер наказ: „Ви — у резерв“.
Ta цей патруль не знову перерв,
Bo знову про смерть, але про сон
Забув патруль частини Чон.

Вслухаючись у шепіт снів,
Їх мозок з втоми горенів,
І ніч принишкла, та не стих
У грудях серця дикий звих,
І в лямпі млявій раз-у-раз
У лихоманці бився гас.
І спали всі — не спав ніхто,
В шинель вгорнувшись і в пальто.

II

З пітьми прийшло одинадцять годин
І затремтів телефону дзвін.
Начальник щільно притис до вух
Чорної трубки круглий пруг.

Як дим цигарки — струмок хвилин.
Начальник слухав, і мовив він:
— Наказ негайний із штабу єсть—
Не плямувати Чону честь:
Арештувати маєш ти
Бойця з підвладної чоти...
Інакшого не добереш
Змісту цих нічних депеш...
Спинився начальник, зблід, знеміг:
— Це йде про вас, товаришу
Сідих...

А той вперед ступив, хитнувсь,
застиг:
— Про мене?.. Вам? В денешах
тих?..

Вже десять літ... Вже десять літ,
Як вмер Сідих, Сідих — бандит,
Хоч оповість про нього ще змогли б
Згарища поміщицьких садиб...
Сідих бандит... Він був бандит...
Бандит із вами кров і піт
Мішав докути в землю й хліб...
Товаришу, невже Ревтриб...
— Ревтриб?.. Не знаю. Все буде
З'ясовано, коли і де...

Й ніхто з бойців не звів очей
І тільки ніч продовжувала рейс.

III

Хилилася ніч до чорнозему лон.
Знов предзвоном здригнувсь телефон.

І в льоті зірвались серця стрім-
голов,

І командир до телефону підійшов...

— Повідомляє штаб: на всіх парах

до станції іде ворожий бронетяг...

Й зломилася голосу кована мідь:

— Ми мусимо станцію залишить.

Її боронити немає в нас сил.

Ми відступатимем далі у тил...

Мовчанням колючим зашерхли
серця.

І кров — із серця, і піт — з лиця...

IV

Перша година з пітьми приліта.
Збиралась до відступу Чону чота.
Гноєм жовтавим потворно набряк
Під чорною стелею лямпи чиряк.
І в корчах предсмертних завихрив-
ся гас,
До стелі метнувся, хитнувся і згас.
Тьма бризнула з вікон, немов чор-
ний шлак,
Тьма до кімнати із вікон прийшла...
І вдарили двері... І хтось побіг...
Майнув луни лукавий плиг.
Вбили тьму до підлоги цвяхами
огнів.
І побачив патруль, що кугок спо-
 рожнів,
Що розчинено двері, а далі — тьма,
І що Сідих в кутку нема.

— Він зрадив нас. Він втік до них,
Бандит Сідих, і розбійник Сідих...

Нічого не сказав патруль.
У полі вітер грав тоскну гру.

V

У полі вітер блукав і вив,
Кружляв волоссям хмар і лісів.
Міжм хмар губами — місяця зуб.
І земля холола, мов чорний труп.
Між хмар губами — місяця дзьоб.
Вночі степами ішов то хто б?..

Із небосхилу, там, де схід,
Точивсь туману холодний піт.
Чоловік не втамовував хід,
Стискаючи динаміт.
На перехресті трьох доріг
Туман лягав, припадав до ніг.
Вип'яло поле ребра сухі,
То на три боки ішло три шляхи.

І перший шлях — то шлях принад,
Бо перший шлях іде назад,
А друга путь, мов гострений багнет,
Бо друга путь лягла вперед.

А третя дорога, мов темна коса,
Губилася в нетрах, у чорних лісах.
Три дороги в три боки ведуть.
Чоловік обрав собі другу путь.

Коли в туман гордоросялій вплітає
вітер квиль,
Чому до рельс не схилить голови,
Чому не слухать, як рельса гуде
Далеко десь, далеко десь?

Коли хвилини летять, як дим,
Чому не вірить пісням смутним,
Що їх співа телеграфний дріт
Сотні хвилин і десятки літ?

Летіли вночі, клекотіли вночі
Хвилин ключі, і думок ключі.
Ой, нехай висмокче вітру смок
З серця чорну кров думок!

Враз рельси здригнулися звуком
новим,
І звук забренів, мов далекий грім,
І звук коливався, по рельсах йдучи,
І чути, як рельса скрежоче й кричить.

Чоловік прислухався, і він зрозумів
Який то рельси видзвонюють спів:
— Гуркоче шлях, і летить бронетяг,
Наче птах, наче птах по залізних
потяг.

Іще гучніше, іще чіткіш
Звук торкнувся шпал клавіш,
І звуків громохких важчезний навал
Ударив, заграв на ребрах шпал.

Під потягом містки дзвенять
І стугонить загрозливо броня,
А машиніст рукою не спиня
Скажений біг сталевого коня.
Струмить повз панцирні груди ніч.
Поля горбами летять навстріч,
А потяг і вітер віч-на-віч
Копитами крешуть клич.
Колесами в насипу б'є плече,
Стуком залізним по рельсах тече.
З його дороги хто іще,
Жахнувшись, не втіче?

Там, де кінчалась стосьома верста,
Вийшов до рельс чоловік і став,
Шурубом волі скрутів уста,
А полем гуркіт виростав ..

VI

Ранок надходив. Світало вгорі,
І хмарами пройшли рожеві косарі,
І косами били в коріння зорі,
І зорі хилились в блакитний моріг.
Був день, мов кришталь із блакиті
й роси.

Молоком наливались жита і вівси.
Снувались чабанів далекі голоси,
Немов прозора, павутинна волосінь.
Степом струміла, лягла на жита
Стежок пилюга золота.
Стежками йшла сімнадцята чота,
Ховаючись в полі так.

Стежками йшла сімнадцята чота,
Та сама йшла, а може і не та,
Бо слід, що лишила нічна сльота,
Вітер з облич зміта.
Сліди вітер змітає з облич,

Бо хто йому скаже: — Облиш,
Коли серце шумує п'яніш,
П'ючи небо і соняшну тиш?
Ішов командир, почував під ребром
Серце, зав'язане мертвим узлом,
Бо серце його — не залізо на злом,
І не трухлявий бур'ялом.
Ішла чота, і вийшла на горби,
До рельс залізної габи,
І глянула вперед, і знову — у хліби,
І серце стало на дibi.

Жили рельс на скорчених путях
Перегріз в конанні бронетяг,
І до небес загрозливо протяг
Рукою чорною ричаг.

Не лине вже потяг в провалля нічне,
І повз байраки, повз степи не міне,
І вибухом не трусоне
Городу асфальтову панель.

Дивився командир. Нічого не сказав.
Обернувся. Пішов назад.
У землю вдарила нога
Тугá,
І на жита пилюга
Ляга.
Під чобітьми важкими патруля
Гуде і репає земля,
А серце думка звеселя:

— Ой, хутчій би, ой, хутчій би від-
сіля.

Наша вістка заспокоїти змогла б
Стурбований революційний штаб...

Ішла чота крізь поле напролом.
Пішла чота, і зникла за горбом.
Пішла чота, і степ лишився сам,
І тихнув дальній шум, і в'янув даль-
ній гам.

Не зойкне паротяг, що на шляху
закляк,

Лиш листям зашумить шорсткий,
колючий крак

І до землі він схилить тінь гілляк —
Туди, де кроків знак і крові знак.
Никне листя, блискуче і рясне.

І сиплеТЬся із насипу пісок,
І пошепки, і нишком шелесне
Паперу синього розірваний листок.
До нього пил і вітер припада,
Й трипоче він у шелестах сухих,
Червоноармійський суворий мандат
Бойця Чону Антона Сідих.

Все гасне у полі в хвилини оті,
Коли вечір схиляється ниць,
Тільки чути хитання кущів на путі,
Шелес' трав, передзвони пшениць,
І бреніння дротів, і дзенькіт рельс,
І чіткий телеграфу пульс.

ПІСНЯ БОЙЦЯ

Бойці виїжджали, і коні іржали
(Стримано в стременах сталь дзве-
нить),

А дим терпкий у полі, а в полі дим
іржавий,
І слина з кінських губ, немов ко-
вильні ниті.

Дібровою загін поїхав,
Підковами клепали коні путь,
І лязк шабель, і брязкіт пихоз
Утиші чорній чутъ.

Насували на лоба папахи,
Ковтали піль міцний, солодкий дух,
І порохом м'язисті руки пахнуть,
І кров'ю засмердівсь ялозений ко-
жух.

Ось один похилився. Я знаю: ти
мариш
Про дітей і про жінку якусь.
Полюби ж, полюби, товаришу,
В барабані сім мідних куль.

Бойцям не можна спати на варті,
Плекать утому на лиці,
Чого ж то будуть варті
Такі бойці?

То ж ви є месники тепер за них,
Ви месники єсте,
За братів розтерзаних,
Згвалтованих сестер.

Бережіть, бережіть і гордіться
Найменням суворим своїм,
Найменням червоногвардійця
І прапором бойовим!

Коли ворожий почуєш постріл,
— Рушницю, й на коня!
Подивися на обрій просто,
— Поганяй!

Крізь гони, крізь гони
Боєць помчить.
Лічи патрони,
Ран не лічи!

Не питай дороги,
Хоч трупом ляж.
Серце — в остроги,
Й стягни патронташ!

Хай вітер в вічі,
Умри — не стій,
На кожній стрічі
Стріваєм бій.

Команд не ждіте.
Хто став — пристрель!
Розкрають вітер
Сотні шабель.

І ми двічі вмерти змогли б
За чорний вугіль, за чорний хліб, —
За чорні натруджені руки
Ми двічі умерти змогли б.

ПРОТИГАЗ

З дряговин виростала ніч
І набряк чавун облич.
В мозок вгруз цвях дум:
— Чи стрінemo останній штурм?
В мозок вгруз дум цвях,
Та над окопом має стяг,
Червоний стяг, що дав Коммол.
Не зрадить стяга п'ятий полк.
Цей п'ятий полк — тут сьомий день,
Вперед не йде, й назад не йде:
— Вже тиждень стоїмо отак.
— Чи витримаєм тиск атак?

В бліндажу питав політком:
— Як нам бути з п'ятим полком?
Корчивсь мукою стиснутий рот:
— Чи втримаєм наступ хемічних
рот?
Раптом рукою його спинив

І м'язи напружив старий начдив.
Командирам сказав, і сказав бойцям:
— Не вистача респіраторів нам.
На тисячу дамо протигазів ми,
А як з іншими бути людьми?—
Заклянуло серце. Серце— як лід.
Політком вщух, політком зблід.
Начроти, схилившись, понуро встав,
Ламаючи сині й тверді уста:
— Червоноармієць не знає зрад,
До смерти боронить він волю Рад.
Тисяча є, то ж хай тисяча тут,
Тримаючи фронта, тримає редут.
Кому ж респіраторів не вистача, —
В розстрільну, в атаку, плечем до
плеча.
Скажу вам одверто за роту мою:
Як гинуть, то гинуть зрученіше в бою.

Ранок чорний обрій скребе.
Випростав день кострубатий хребет.
Не на небі сонце, сонце — на полях,
То сонцем зоріє червоний стяг.
Сотні очей, як сотні ран,
Сотні сердець, як один барабан.
Сліз не було, і ридань не було,
Тільки начдив схилив чоло.
Кров'ю полоще стяг за горбком.
Перший окопа лишив політком.
І там, де яри і де пруги яруг,
Розгорнули дві тисячі свій ланцюг.

Харкнув газом на зустріч балон.
Затремтів, спинився батальйон.
В скроні думка ударила враз:
— Нас не врятує протигаз.

Полк яром біг, ховався за горбом.
Стискали руки грані бомб.
Дві сотні кроків — й один заряд.
Як крапля крові, горить зоря.

Пливе отруйний чад завіс
Яром вниз і полем вниз;
Сивим глевким молоком
Над п'ятим звис полком.

Кілька кроків добігти не змогли,
Кілька кроків не змогли добігти.
Синім лицем на ріллі лягли,
І в ріллю вп'ялися нігти.

Окоп захолов. Окоп занімів.
Видер із серця слова начдив:
— Червоно рмієць не знає зрад,
До смерти боронить він волю Рад.
Хай тисячі ляжуть братів на полях,—
Не хитнеться червоний стяг,
Червоний стяг, що дав Коммол.
— Не зрадив стяга п'ятий полк.

СЛОВО О ПОЛКУ

Масивні коні, п'яні коні
Мотуззя рвали, пруги шлей,
Тягли в проклятім перегоні
Тупі потвори батарей...
У слід подоланій колоні
Тьма волочила мокрий шлейф.

Квадратний крок і коней, і людей
Котився в строгім ескадроні.
Бойці замислились: — ачей
Їржатимуть ще їхні коні
Перед атакою,
на лоні
Бездонних галицьких ночей.

Ніч одступу. В арієргарді
Йде смерть, схиляючись до тих,
Що зранені, при окраях доріг,
Лежать у варті, марній варті

Шляху, що значився на карті,
Як шлях походів вікових.
Полки проходили проз них,
І виверталися салдатські очі з кор-
нем,

Мов білі пні, з крутых орбіт,
Щоб подивитися у слід
Колонам кінним,
чотам чорним.

Що йшли на схід.

Та, хлинувши у хлані літ,
Лягли, як на струну,
на шлях стрункий зі Сходу
Знов тупоти підтоптаніх копит
І гуркоти голодного походу;
Шоломом із Збруча черпали чорну
воду,

Змиваючи з лиця кров,
пил,
піт.

Проходили роки. Приходили онуки
На ті поля, де вмер достойно дід,
І жовті черепи побожно брали в
руки,
І клали їх зіницями на схід.

І око, мов огонь суворого Ісходу,
Горіло в мертвій голові,
Бо то були бойці передові,
Розвідчики великих армій сходу.

... О, жовті черепи, — камені межеві
На скорбних перехрестях війн...
Знаки потужного маршруту —
Ці жовті черепи зіницями на схід.
Повз мертву голову забуту
Йдуть люди в радісний похід...
О, жовті черепи зіницями на схід...

ІМОБЕ З ГАЛАМУ

(З „Негрського циклу“).

Коли в папірусах
злякано зойкнуть
птиці,
І чорним мускусом
згусне небо,
В гущавині лісу
ховається лицар
Старовинної віри Магреба.

В небо зорі вп'ялися, мов краби,
В землю вгрузла намулом тьма,

В тексті вміщено такі негрські слова:
ба м б у л а—весняний негрський танок, гр і-
гр і—старовинні металеві амулети, ма ра-
бу—болотна пташка, спагі та зуави—
салдати французького колоніального війська,
т а м - т а м — негрський барабан.

А під листям рудих баобабів
Розцвітає очей емаль.

Імобе з країни Галаму
І з ним тисячі чорних рабів
В ніч повстання і зойків там-тamu
Іржавий набили карабін.

То не на плесі кричить марабу,
Не жінки б'ють в бурдюк грудей,
То там-там дає вість рабу,
Понуро зідхає й гуде.

В ніч повстання, жалоби і згаги
В очереті ворушиться негр
І не знають білошкірі спагі
Чому кров'ю пустеля тхне.

В ніч повстання, жаги і жалоби
Місяць верхів'ям бананів гравсь,
І підповз чорний раб Імобе
Під білявий французький блокгавз.

Не здригнулась земля Галаму,
Очеретом не хитнувся Сенегал,
Тільки вітер сухими губами
Жовтавий пісок лигав.

Тільки вітер пісок Сагари,
Мов голодна гіена ссе,
Вії салдатів набрякли від марев,
І останній випито абсент.

Рвуться уста салдатів піснею,
Німіє в кутку холодний мавзер.
Хто порою пізньою
Вийде за ворота блокгавзу?

А в Сагарі вітер мне гам,
В Сагарі вітер сичить.
Роз'ятreno чорними ногами
Хрумтливі дюни уночі.

Шепче
    присморк бананових дерев,
Все ближче
    плеще
    гуша
    трав...

А коли в небо вдарив рев —
Вартовий прокинувся зуав.

Гей, віtre, на чотири боки дми,
Зойком дюни злякай Сенегалу!
В спагі серце спухло між грудьми.
Спагі серце ввірвалось і впало.

Брязкотливий яzik мітральєзи
Черево тьми перебоем розсік.
Кривавих зор розцвітає безліч
Під тамарисками, на ранішній росі.

Засіяним кров'ю лобом
Негр в намул зеленавий вріс.

О, на бронзових грудях Імобе
Не дзвенять старовинні грі-грі.

І на Сагару упала ніч,
Зашаруділа по пісках важким че-
ревом,
Здригнувся Імобе й захлинувся
в багні,
Де спіткнулося скорчене дерево.

Стогоном небо розкрайв,
З стегоні ночі підповз вий гієн.
Це для тебе, Галаме, чорний краю,
Імобе в пісках гніє!

Весною знов пахне бамбули
Й грудей жіночих чорний чад,
І серце Галаму про все забуло,
І все віддало своїм ночам.

В ніч бамбули, кохання й жадоби,
Млосний згадає хто,
Як мухи повзли в Імобів
Роздертий та кривавий рот?

Не один Імобе
серце в дюни
виклав
І в іклах папірусів згнив,
Щоб виклик
збудив незвиклий
Жорстоке шепотіння пісків.

Бути негру
самому
самумом,
Бути негру не рабом, а бойцем,
І повстання багривим шумом
Вдарити блокгавзу в лице.

БУДІВЛІ

I

Собор.

У тіні пагорків процвівши потайміру,
Звучить колона, як гобою звук,
Звучить собор камінним Dies irae,
Мов ораторія голодних тіл і рук.
Встає огонь святобливої готики,
Як ватра віри,

як стара яса,
I по - блюзнірському піднеслись в
небеса,
Стрільчасті вежі —
пальців гострих дотики.

Рукою обійми холодні жили твору,
I дай рукам своїм німим
П ~~днєсти~~ серце власне вгору
Ні грановитих списках рим,
Щоб в очі скнарі темних веж.

Заглянуло воно,
    мов дзвін сухий, забилось,
І тінь впаде із пальців веж, як стилос
І почерку її на серці не знеш.
Немов кістляві й люті пута,
На серце ляже слів важкий узор.
Залізом,

    полум'ям,
        єлеем,
            кров'ю
                куто

Зловіщу повість про собор,
Як в захваті баданних юрм,
У скреготі зубів
    і скреготі граніту,
Мов смертний спів,
    мов клич одчайних сурм,
Щоб пломеніти і греміти,
Вставав собор на славу феодалу,
Яскinia віри,
    кішло прощ,
І на лункі тарелі площ
Вже дзвін його упав помалу,
Мов мідний шаг,
    офіри мідний шаг.
Так в католицьких висохлих руках
Бряжчатъ разки з пахучого сандалу.

На дзвін не йшли,
    а плазували лігма
Раби та блазні, дуки й королі,

І роззівлявсь собор,
немов солодка стігма
Безвольної й самітної землі.
І падали.

і дерлисъ під склепіння
Тіла без рук, і руки, що без тіл,
Роти, розірвані навпіл,
В камінну бистрину вплітали голо-
сіння.

І, як худа стріла, злітав над ними
вгору,
Як рук голодних гостроверхій сніп,
Надхненний корабель собору
У фанатичнім, виснаженім сні.

Крутилися роки в похмурій веремії,
Та не згасали, щоб ізнов блищать,
Вогні готичних яросних багать
На щерблених мечах і косах Жа-
керії,
Бо уставав собор — гнобитель і за-
хисник,
Юрби благання і юрби прокльон,
Й готичний розцвітав трилісник,
Мов хрест, мов квіт, мов псальма
і мов сон.

ІІ

Брама.

У грі нелюдській,
в спразі неприродній,
Потрясши ланцюги прикрас,
Важкою зморшкою напнуєся влад-
ний м'яз,
Обняв краї
спокійної безодні.

Підніс,
як пожаданий келих,
Широку браму в вишину,
Широку браму, грішну і земну,
Мов круглий перстень на руках
дебелих.

І творчий хист,
що не втомивсь,
не вистиг,
Снопи принадних зел на камені
поклав,

Як груди дів,
гарячих і нечистих,
У шпетних ігрищах уяв.
Так щедро кинув семенасту брость,
Як звик на ложе кидати коханку.
На брості — квіт,
на брості квіт, мов око
Розпаленого самкою самца
Ще тих століть,
коли в серця
Вливалась пристрасть хтивого ба-
рокко,
Що плинула з віків старого ля-
біринту,
Що поєднала іздаля
Вкраїнських брам рясне гілля
З вільготними акантами Коринту.
І той акант — не лавр
на голові державця,
І брами щедрої ніхто не розчиняв,
Щоб бранців пропустить
з подоланих держав,
Бо шлях побід крізь браму не про-
слався.
То брама пристрасті пригнобленій
і лютій
Старих століть.
Одягнені в шарлат,
Тоді здигав свої дзвіниці злотокуті,
Мов пишні бунчуки,
Сундючний гетьманат,

Годі, немов тремкій вінець,
На кошлане волосся степу
Поклав церкви свої Мазепа,
Поєт,

і гетьман,

і купець.

Тоді, програвши гру одчайну,
Навчився бігати назад
Мазепин білий кінь, оцей Пегас без
стайні,

Безхвостий Буцефал
прийдешніх гетьманят.

Женіть того коня,
хода його хай втихне!
Мов списка ржавого,
дзвіниць ламайте тінь!
І мовкнуть дзвони,
дзвони з-під склепінь,
Бо серце наше більшее за їхне!

Ін

Будинок.

Мов райдуга, що викута в гамарні,
Уже нагнувесь над домом віядук,
Але ще юрбами навколо ходить
гук,
Стає в стовпи громохкі й незу-
гарні.

Стовпи громохкі. Палі риштувань.
Підойми зігнуті. Поламані дом-
крати.

Кипить могутніх будувань
Гарячий бунтівничий кратер.
В'їдається у степ
цупка робота та,
Як смерч, поставлений донизу го-
ловою,
Трясе рівниною, ідвигає горою,
Мов аркуші, шари земні горта.

І вибуха, як постріл, рух,
Розряд міцних натуг.

Тут
Буяє труд,
І пруг
    ляга на пруг,
І кут
    ляга на кут;
Луна іде навколо
Споруд.
Ідуть потужні голоси,
Як лави невгамовні,
І відгукаються баси
Тяжкої електровні,
Де на моторах, з-під щіток,
Між нафтових калюжок,
Повзє, закручуючись, ток,
Немов стальний остружок.
Наллявши сяйва в шклянку лямп,
Він в'є свою спіраль
Від паль
До дамб,
Від дамб
До паль,
Кваплячись у даль,
Де хаос ям і хаос куп
Піску й рудої ржі,
Де на твердий, упертий шруб
Нагвинчуються етажі.

Колонки електричних гроз
В дротах прогримотіли,
І лопає тривалий торс,

Як лопаються жили.
І смерчі звуків випряда
Оскаженіла хуга,
То крутиться мерщій труда
Величня центрофуга.
Обертається мерщій,
Луну на гони й гони
По рельсах гомінких колій,
Як вагонетки, гонить.
Копають степ, свердлять масив,
І закладають тут же
Не арки брам, а дула димарів
І кратери споруджень.
Зубами чорними зубил
Рубають ромби брил,
Бетон громадять в кучугури;
І пахне, як озон, їдкий металу пил,
І котяться важкі акорди сил,
Широких спин і мускулястих тіл
З залізної клявіятури.
Залізо б'ють і гнуть прекрасну
мідь
В горбатих м'язах руки чоловіка.
Як марш нечуваних століть,
Над землею гремить,
Над старою землею гремить
Будування висока музика.

І стогне степ,
                          і стугонить країна,
Стальна запінена турбіна

Електростанцій вікових.
І рухається день, як верств одвіч-
них здвиг,
І другий день уже чекає черги,
Бо кожен день, як вибух і як
штурм,
Шалений марш напруджень і енер-
гій,
Салют,
і сальва сурм,
і виклик,
і алярм.

З М И С Т:

	Стр.
Дорога	3
21. січня 1924. року	5
Боєць 17 патруля	8
Пісня бойця	21
Протигаз	24
Слово о полку	27
Імобе з Галаму	30
Будівлі	35

БЕЗПЛАТНИЙ ДОДАТОК

ГАЗЕТИ

ПРОЛЕТАРСЬКА

ПРАВДА